

ผลกระทบของการว่างงานอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย

อ้อทิพย์ ราชฎ์นิยัม^{*}

1. บทนำ

หากพิจารณาภาวะเศรษฐกิจไทยในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา จะพบว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยอยู่ในอัตราร้อยละ 8.5 ต่อปี โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม และก่อสร้างที่อัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงเกินกว่าร้อยละ 10 แต่ในปี 2539 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเริ่มส่อเค้าที่จะมีปัญหาขึ้นมา อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยรวมลดเหลือเพียงอัตราร้อยละ 6.6 ในขณะเดียวกันภาคอุตสาหกรรมและก่อสร้างอัตราการขยายตัวได้ลดต่ำกว่าเดิมเป็นอย่างมาก (พิจารณาดารงที่ 1) สาเหตุสำคัญที่ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยชะลอลงตัวลงนั้น เป็นผลเนื่องมาจากปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดทำให้รัฐบาลต้องใช้นโยบายการเงิน การคลังที่เข้มงวดขึ้น จึงส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจในปี 2540 เป็นอย่างมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตะกร้าเงิน (Basket of currencies) มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Managed Float) เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 โดยระบบดังกล่าวจะเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลต่าง ๆ จะถูกกำหนดโดยกลไกตลาด ตามอุปสงค์ และอุปทานของตลาดเงินตราในประเทศ และเงินตราต่างประเทศ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถเข้าแทรกแซงได้ตามความจำเป็น จากการเปลี่ยนแปลงในระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวนี้เอง ยิ่งทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศชะลอลงไปอีก ทั้งนี้เนื่องจากสินค้าที่นำเข้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันที่เป็นต้นทุนการผลิตที่สำคัญมีแนวโน้มสูงขึ้นตามค่าเงินตราต่างประเทศที่ปรับตัวสูงขึ้น ขณะเดียวกันการลงทุนทั้งในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศก็ลดลงเนื่องจากการขาดความเชื่อมั่นในค่าเงินบาทของไทย และการขาดความเชื่อมั่นในคณะรัฐบาล ตลอดจนการยอมรับเงื่อนไขหลายอย่างตามพันธะการกู้ยืมจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ทำให้รัฐบาลต้องสั่งปิดสถาบันการเงินที่มีปัญหา อันส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ตามมากับธุรกิจอื่น ๆ ที่ใช้บริการจากสถาบันการเงินเหล่านี้ ตามมา

^{*} รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช และเป็นนักศึกษาปริญญาเอก สาขาประชากรและการพัฒนา คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ตาราง 1 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทย ปี 2536-2539 (%)

ภาคเศรษฐกิจ	2536	2537	2538	2539e
เกษตรกรรม	-1.9	5.5	3.0	3.6
อุตสาหกรรม	11.1	9.3	11.0	7.2
ก่อสร้าง	9.5	13.8	10.7	5.0
บริการ และอื่น ๆ	9.1	8.6	8.2	7.1
รวม	8.3	8.7	8.6	6.6

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สภาพการณ์ที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศได้ถดถอยลงอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลกระทบต่อภาวะการจ้างงานในประเทศเป็นอย่างมาก การว่างงานที่เกิดขึ้นไม่ได้มีแต่เพียงเฉพาะสถาบันการเงินที่ถูกสั่งปิดกิจการเท่านั้นหรือเฉพาะแรงงานที่มีการศึกษา ภาคธุรกิจบริการ และภาคอุตสาหกรรมที่มีแรงงานที่ด้อยการศึกษาก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ดังนั้นหากแบ่งแยกแรงงานที่ตกงาน และว่างงานจะจำแนกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ แรงงานระดับล่าง (การศึกษาต่ำ) จากภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจบริการที่ซบเซา โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก และไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ธุรกิจร้านอาหาร ภัตตาคาร และโรงแรม ธุรกิจการก่อสร้าง ฯลฯ และแรงงานประเภทที่มีการศึกษาระดับกลาง และระดับสูง ที่มาจากกลุ่มสถาบันการเงิน และธนาคาร การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก ฯลฯ ซึ่งแรงงานเหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของประเทศทั้งสิ้น การถูกปลดออกจากงานโดยกระทันหันย่อมส่งผลกระทบต่อพวกเขาเหล่านี้แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพกาย และจิตต่อตัวผู้ที่ปลดออกจากงานเอง หรือครอบครัวที่ต้องพลอยเดือดร้อนในเรื่องปัญหาค่าครองชีพ และขยายวงกว้างไปเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

จากการประเมินผลกระทบของวิกฤตภาวะเศรษฐกิจถดถอยดังกล่าว กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประเมินว่าในปี 2540 จะมีผู้ว่างงาน-ตกงาน ประมาณ 1.30 ล้านคนเศษ หรือประมาณเกือบร้อยละ 4 ของกำลังแรงงาน 33.62 ล้านคนทั้งประเทศ เทียบกับปี 2539 ที่มีการว่างงานเพียง 3 แสนคน และหากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจยังไม่ดีขึ้น ในปี 2541 คาดว่าจะมีผู้ตกงานเพิ่มขึ้นอีก 3-5 แสนคน (หรือกว่าร้อยละ 5 ของกำลังแรงงาน) โดยตัวเลขจะมาจากแรงงานที่มีอยู่เดิมที่ถูกเลิกจ้าง และแรงงานใหม่ทั้งที่ด้อย

การศึกษา และมีการศึกษา หากตัวเลขดังกล่าวเป็นไปตามที่คาดการณ์ จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทย อย่างไรก็ตามหากพิจารณาสภาพวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างรอบคอบ จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดแต่เพียงในด้านลบเพียงอย่างเดียว ยังเกิดผลในด้านบวกอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงแยกการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ที่เกิดขึ้นทั้งด้านลบ และด้านบวก อันจะเป็นประโยชน์ในการหาแนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าวต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การใช้เทคนิคการวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มาวิเคราะห์ผลกระทบของการว่างงานทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ อันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยนับแต่มีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงผลกระทบของการว่างงานที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านลบ และด้านบวกในแง่เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ อันจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4. วิธีการดำเนินการศึกษา

วิธีการดำเนินการศึกษาแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

4.1 กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะไปสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มบุคคลที่จะไปสัมภาษณ์ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ¹

ก. กลุ่มผู้ว่างงาน โดยกลุ่มผู้ว่างงานนี้จะเป็นผู้ว่างงานที่ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจถดถอยเป็นหลัก โดยยึดเอาผู้ว่างงานหลังจากประเทศได้ใช้นโยบายให้ค่าเงินบาทลอยตัว โดยกลุ่มผู้ว่างงานนี้จะแบ่งเป็นทั้งกลุ่มคนงานไร้ฝีมือ (unskilled labor) และกลุ่มคนงานที่มีฝีมือ (skilled labor) โดยวิธีการเลือกตัวอย่าง (sampling) จะใช้วิธีการเลือกแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (non-probability sampling) โดยในแต่ละกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นกลุ่มผู้ว่างงานไร้ฝีมือจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยไปเก็บข้อมูลจากผู้ที่มาชุมนุมประท้วงหน้ากระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม โดยพบผู้ประท้วงรายใดที่ถูกไล่ออกจากงานที่เต็มใจจะให้สัมภาษณ์ก็จะสัมภาษณ์

¹ ดูรายนามผู้ถูกสัมภาษณ์ท้ายบทความ

ทันที ส่วนกลุ่มคนงานที่มีฝีมือจะใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบจงใจ (purposive sampling) โดยการสอบถามผู้ว่างงานที่รู้จักเป็นการส่วนตัวและเต็มใจที่จะให้สัมภาษณ์

ข. กลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ว่างงาน นับแต่บุคคลในครอบครัวของผู้ว่างงาน เพื่อนฝูง ญาติสนิทมิตรสหายของผู้ว่างงาน หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนรับผิดชอบดูแล เช่น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบต่อเนื่องในเรื่องการดูแลสุขภาพความสงบภายใน อันได้แก่ กรมตำรวจ

การสัมภาษณ์ครั้งนี้จะสัมภาษณ์หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ว่างงาน นับแต่ศูนย์ช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้าง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ศูนย์ฮอทไลน์ โรงพยาบาลศิริสัญญา สถานีตำรวจบางขุนนนท์ และศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศแผนงานและงบประมาณกรมตำรวจ โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (non-probability sampling) และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างในหน่วยงานแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ส่วนบุคคลที่จะให้สัมภาษณ์นั้นจะใช้วิธีที่หน่วยงานนั้นแนะนำว่าจะไปพบกับบุคคลใดและบุคคลเหล่านั้นก็จะแนะนำต่อไปยังบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้จะเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบ “Snowball sampling” นอกจากนี้ยังสอบถามผู้บริหารงานในบริษัทเอกชนที่บริษัทยังเปิดดำเนินการตามปกติโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเช่นกัน

4.2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์

การวิจัยโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้จะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ๆ คือ

1) ขั้นเริ่มสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ รวมทั้งความสำคัญของหัวข้อการวิจัยโดยย่อ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์มีความเข้าใจตรงกัน และหากจะต้องใช้เทปบันทึกเสียงเข้าช่วย จะต้องมีการขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อน

2) ขั้นสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะมีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาที่สุภาพเข้าใจง่าย และขณะที่สัมภาษณ์จะต้องเป็นนักฟังที่ดี รู้จักป้อนคำถามให้เหมาะสมกับจังหวะ

3) ขั้นบันทึก และสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ในขั้นนี้ผู้สัมภาษณ์จะต้องบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง และจดเฉพาะใจความสำคัญ และหากเป็นไปได้ก็จะต้องมีการบันทึกเทปด้วยเพื่อให้ข้อมูลที่ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งขอเอกสารที่เกี่ยวข้องจากผู้ถูกสัมภาษณ์ (หากมี)

5. ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาจะศึกษาผลกระทบของผู้ว่างงานนับแต่ที่ประเทศไทยได้ประกาศให้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเป็นระบบลอยตัว คือ นับแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2539 เป็นต้นมา

6. นิยามศัพท์

ผู้ไม่มีงานทำ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน ซึ่งสัปดาห์แห่งการสำรวจไม่ได้ทำงานใด ๆ เลยแม้แต่ 1 ชั่วโมง ไม่มีงานทำ ไม่มีธุรกิจ หรือ ไร่นาเกษตรของตนเอง แต่พร้อมที่จะทำงาน ซึ่งหมายถึงบุคคลต่อไปนี้

6.1 ผู้ซึ่งหางานทำภายใน 30 วัน นับถึงวันแจงนับ

6.2 ผู้ซึ่งไม่ได้หางานทำเนื่องจากเจ็บป่วย หรือไม่ได้หางานทำเพราะคิดว่าหางานที่เหมาะสมกับตนไม่ได้ รอที่จะเริ่มงานใหม่ รอฤดูกาล หรือเหตุผลอื่น ๆ

7. ผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะแยกผลกระทบทั้งด้านลบและด้านบวกที่เกิดขึ้น ได้ดังนี้

7.1 ผลทางด้านเศรษฐกิจ

7.1.1 ผลกระทบทางด้านลบ

1) รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย สำหรับผลกระทบในเรื่องนี้จะเป็นผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อผู้ว่างงานโดยทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดแคลนรายได้ ในขณะที่รายจ่ายที่ต้องจ่ายยังคงมีอยู่ ดังจากการสัมภาษณ์อดีตพนักงานบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์แห่งหนึ่ง ได้กล่าวว่า “ครอบครัวของดิฉันมีภาระค่อนข้างมาก เพราะลูกสาวตอนนี้ก็เพิ่งได้สามเดือน บ้านก็ยังต้องผ่อนรถก็ยังต้องผ่อน แต่รายได้เหลืออยู่ทางเดียวคือทางสามี ตัวสามีก็ไม่ได้เป็นพนักงานเขาทำอาชีพค้าขายอิสระ ซึ่งรายได้ก็ไม่แน่นอนบางวันก็ได้กำไรน้อย แถมสินค้าต่าง ๆ ก็ยังขึ้นราคาพรวด ๆ ดิฉันก็ต้องรัดเข็มขัดตัวเอง เพราะรายจ่ายก็ยังเท่าเดิม แต่รายได้ไม่แน่นอนเราก็กังขา”

2) การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินนอกระบบ เมื่อผู้ว่างงานไม่มีงานทำในขณะที่ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันยังคงมีอยู่ ผู้ว่างงานที่ไม่สามารถหยิบยืมจากญาติพี่น้องก็ต้องหาแหล่งเงินกู้จากสถาบันการเงินนอกระบบ จากนายทุนเงินกู้ในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ใช้แรงงานกลุ่มเหล่านี้จะกู้เงินจากผู้ที่เป็นการเงินนอกระบบเป็นส่วนใหญ่ โดยเสียอัตราดอกเบี้ยในอัตราสูงทำให้ยิ่งเป็นการซ้ำเติมกลุ่มบุคคลเหล่านี้ให้ตกอยู่ในวัฏจักรแห่งความยากจนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ใช้แรงงานคนหนึ่งที่มาตั้งประท้วงหน้ากระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมกล่าวว่า “ทุกวันนี้ที่ถูกล้อออกจากงาน เงินที่ได้ส่วนหนึ่งมาจากสหภาพแรงงานอื่นที่ร่วมช่วยเหลือแก่ผู้ตั้งประท้วง ส่วนเงินที่ใช้จ่ายในครอบครัวก็ต้องไปหยิบยืมจากนายทุนมาเพื่อใช้เป็นค่ากินอยู่ ค่าเสื้อผ้าให้แก่บุคคลในครอบครัว

โดยจะเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20-30 ต่อเดือน ซึ่งนับว่าเป็นภาระที่หนักมาก แต่จะทำอย่างไรเล่าในเมื่อเราอยากเกิดมาจนเอง”

3) ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวเลวลง ผู้ว่างงานบางรายที่ตนเองเป็นผู้ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเพียงผู้เดียว เมื่อต้องออกจากงานทำให้ส่งผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวทั้งหมด บางครอบครัวต้องประกาศขายทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินที่ซื้อด้วยระบบเงินผ่อน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลาย อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ รถจักรยานยนต์ และรถยนต์ ฯลฯ ก็จะถูกยึดคืนไป ดังพนักงานขายชายคนหนึ่งรู้จัก ซึ่งแต่เดิมใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ่มเฟือย มี รถยนต์ สวมใส่เสื้อผ้าราคาแพง และใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่อยู่ตลอดเวลา เมื่อพบครั้งสุดท้ายและทราบข่าวว่าถูกไล่ออกจากงาน จึงขอสัมภาษณ์ ซึ่งได้รับคำตอบว่า “เดี๋ยวนี้ค่อนข้างลำบากมาก ไปไหนมาไหนก็ต้องโทรรถเมล์ รถยนต์ก็ถูกบริษัทยึดไป ค่าโทรศัพท์มือถือก็ค้างชำระทำให้ถูกงดการให้บริการ เดี่ยวนี้ก็ต้องให้ภรรยาออกไปหางานทำ ส่วนลูกเต้าที่มีอยู่ก็ต้องไปฝากให้แม่ยายเลี้ยงก่อน” และจากสภาพที่พบเห็นเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ชัดว่ามีฐานะความเป็นอยู่ที่ลำบากจริง ๆ

7.1.2 ผลกระทบทางด้านบวก

1) รู้จักมัธยัสถ์มากขึ้น ในสมัยที่ภาวะเศรษฐกิจเฟื่องฟูไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนชนชั้นใดของสังคมมักจะใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย มีการดิ้นเงินออมในอนาคตมาบริโภคในปัจจุบันเป็น ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการกู้หนี้ยืมสิน หรือการสร้างภาระโดยการใช้บัตรเครดิตต่าง ๆ สินค้าบางอย่างที่ไม่ควรซื้อก็จะซื้อจนเกินความจำเป็น ครั้นเมื่อภาวะเศรษฐกิจถดถอยลงทำให้แต่ละคนรู้จักทบทวนถึงการใช้จ่ายในอดีตที่ผ่านมา และเริ่มมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระเบียบแบบแผนมากขึ้น ดังพนักงานหญิงของบริษัทเงินทุนรายเดิมได้กล่าวว่า “แต่ก่อนดิฉันจะซื้อของฟุ่มเฟือย เช่น เสื้อผ้าน้ำหอม เครื่องสำอาง ดูภาพยนตร์ทุกโปรแกรม เดี่ยวนี้ก็กิจกรรมเหล่านั้นต้องงดหมด เวลาซื้อเครื่องสำอางไปก็ไม่รู้จะแต่งไปทำไมเพราะเราไม่ได้ทำงาน ส่วนสามีเองเขาก็ประหยัดสุด ๆ เหมือนกัน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์เราก็ต้องถี่ถ้วนมากขึ้น”

2) พนักงานที่ยังไม่ถูกปลดออกจากงานจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในสภาวะที่เป็นอยู่ปัจจุบันทำให้พนักงานทุกคนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำงานในหน่วยงานของรัฐ โดยอยู่ในตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราวที่มีโอกาสจะถูกปลดได้ง่ายที่สุด เมื่อเทียบกับตำแหน่งลูกจ้างประจำ หรือข้าราชการ กลุ่มบุคคลเหล่านี้จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นกว่าเดิม โดยไม่มีการอุ้งงานเหมือนแต่ก่อนแล้ว เพราะทราบว่าหากถูกไล่ออก การหางานใหม่เป็นเรื่องที่ยาก ดังจากประสบการณ์ที่พยาบาลจากศูนย์ชอทไลต์ โรงพยาบาลศรีธัญญาได้พบเห็นมา และกล่าวว่า “ปัจจุบันพนักงานที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวจะมีความกระตือรือร้นทำงานมากขึ้นกว่าเดิม เพราะเกรงว่าหากตนเองทำงานเหมือนที่เคยทำในอดีต อาจจะถูกปลดออกจากงานในวันใดวันหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากงบประมาณของรัฐที่จะมาจัดจ้างก็เริ่มจำกัด” หรือแม้แต่ในบริษัทห้างร้าน เอกชนที่ยังเปิดดำเนินการอยู่ ดังกรณีตัวอย่างที่ผู้บริหารของบริษัทแห่งหนึ่งกล่าวว่า “พนักงานในบริษัทของผม

สมัยก่อนพอถึงเวลาเลิกงานไม่ว่างานจะเสร็จหรือไม่ก็จะกลับบ้านทันที โดยไม่สนใจว่าจะเป็นงานที่เร่งด่วนหรือไม่ แต่ปัจจุบันพนักงานโดยส่วนใหญ่ได้อุทิศตนให้กับงานและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากเห็นตัวอย่างจากพนักงานในบริษัทอื่นที่ต้องถูกไล่ออกจากงาน”

7.2 ผลทางด้านสังคม

7.2.1 ผลกระทบทางด้านลบ

1) การออกจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษากลางคันของนักเรียน หรือนักศึกษา ผลจากการที่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างหนักทำให้บริษัทห้างร้านเอกชนบางแห่งต้องปิดกิจการหรือเลิกจ้างคนงานบางส่วนเพื่อความอยู่รอดของบริษัท ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่เกิดขึ้นเฉพาะแต่เพียง ผู้ว่างงานเพียงคนเดียว ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลข้างเคียงของผู้ว่างงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรหลานที่กำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาบางคนต้องออกจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษากลางคัน ทั้ง ๆ ที่ยังไม่จบการศึกษา ดังรายของแม่บ้านผู้หนึ่งซึ่งแต่เดิมทำงานอยู่ในโรงพิมพ์ และมีบุตรที่กำลังศึกษาอยู่สองคน ได้โทรเข้ามาปรึกษาศูนย์ฮอทไลน์ โรงพยาบาลศรีธัญญาว่า “ดิฉันต้องการทำงานอะไรก็ได้เพื่อจะหาเงินมาส่งเสียลูกดิฉันที่กำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ตอนนี้อยู่ในลำพังตัวดิฉันก็มีเงินติดตัวเพียงร้อยกว่าบาทเท่านั้น ลูกสองคนกำลังเรียนอยู่ ก็ต้องให้ออกจากโรงเรียน” หรือตัวอย่างของ สาวฉันทนารายหนึ่งที่ถูกปลดออกจากงานได้กล่าวว่า “ตัวฉันทนเองก็มีภาระที่จะส่งลูกเรียนหนังสือ โหนจะค่าเทอม โหนจะค่าใช้จ่ายส่วนตัว อดสำหไป กู้หนี้ยืมสินมาเพื่อให้เขาได้เรียน โรงงานก็มาปิดอีก หนี้ยี้ก็ไม่มีใช้ มีหน้าซำลูกก็ต้องออกจากโรงเรียนอีก”

2) สถิติคดีอาญาเพิ่มขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารศูนย์ข้อมูลสนเทศแผนงาน และงบประมาณ กรมตำรวจนั้น ได้ชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมว่า ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยทาง ผู้ใหญ่ของกรมตำรวจได้สนใจในสถิติเหล่านี้เป็นพิเศษและให้เสนอรายงานทันทีเพื่อเปรียบเทียบกับสถิติในช่วงเดือนเดียวกันของปีที่ผ่านมา “จากการเปรียบเทียบสถิติคดีอาญาระหว่างช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2539 กับช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2540 นั้น พบว่า สถิติคดีอาญาที่เพิ่มสูงขึ้นมากคือ คดีฉ้อโกง ยักยอก และคดีลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ ในช่วงปีนี้มีแนวโน้มที่สูงขึ้นจากในช่วงเดียวกันของปีก่อนเป็นอย่างมาก” จะเห็นได้ว่าจากสถิติดังกล่าวย่อมชี้ให้เห็นถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่นับวันจะมีเพิ่มขึ้น และในสภาวะที่คนส่วนใหญ่ไม่มีงานทำยิ่งทำให้กระหน่ำความเลวร้ายลงไปอีก และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับพื้นที่สถานีตำรวจบางขุนนนท์ ได้กล่าวว่า “คดีลักเล็กขโมยน้อย หรือวิ่งราวทรัพย์ในช่วงดังกล่าวเกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน บางครั้งเจ้าทุกข์ก็มาแจ้งความ หรือบางครั้งเจ้าทุกข์เห็นว่าทรัพย์สินที่หายไปมีราคาค่างวดไม่เท่าไรหรือมาแจ้งความก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร ดังนั้นสถิติที่ร้อยละบนที่เกี่ยวกับสถิติที่เกิดขึ้นจริงจะมีความแตกต่างกันมาก อาจได้ถึงเท่าตัวทีเดียว”

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจยังกล่าวเพิ่มเติมว่า “ในช่วงที่ประกาศให้ค่าเงินบาท ลอยตัวใหม่ ๆ นั้น (ช่วงต้นเดือนกันยายน 2540) คดีการจ่ายเช็คไม่มีเงินค่อนข้างจะมีมาก แต่ เดียวนี้คดีเหล่านี้

เริ่มลดน้อยลง ซึ่งคิดว่าส่วนหนึ่งมาจากทางธนาคารเริ่มระงับการใช้เช็ค และอีก ส่วนหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับเช็ค ทุกอย่างต้องค้าขายเป็นเงินสดหมด” จึงเห็นได้ว่าเหตุที่สถิติ ดังกล่าวลดลงนั้นไม่ใช่ ภาวะเศรษฐกิจของประเทศจะฟื้นตัวแต่ประการใด ดังนั้นการพิจารณาสถิติอะไรต้องพิจารณาถึง เบื้องหลังประกอบด้วย

อย่างไรก็ตามผู้บริหารศูนย์ข้อมูลสนเทศฯ ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “ถึงแม้ ผู้ที่ว่างงานบางส่วนจะกลับไปอยู่ในภูมิสำเนาเดิมของตนแล้ว กลุ่มบุคคลเหล่านี้อาจจะกลับไปสร้างความเดือดร้อนโดยการลักทรัพย์หรือวิ่งราวทรัพย์ ในส่วนหัวเมืองแทน และสิ่งที่น่าเป็นห่วงอีกอย่างหนึ่ง คือ ในช่วงที่ไทยจัดให้เป็นปี Amazing Thailand เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ผู้ที่ว่างงานเหล่านี้ อาจจะก่อคดีทำให้สร้างความเสียหายต่อภาพพจน์ของประเทศ”

3) ความขัดแย้งในครอบครัวเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวต้องออกจากงาน โดยเฉพาะที่เป็นสามีหรือภรรยา ผู้ที่ออกจากงานจะมีความรู้สึกที่ตนเองกลายเป็นคนไร้ค่าและไม่มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม และคอยจับผิดบุคคลในครอบครัว และนำไปสู่การมีปากเสียง ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ท้ายที่สุดอาจจะถึงขั้นเลิกกัน ดังกรณีที่เกิดการที่พบจากภรรยารายหนึ่ง โทรศัพท์เข้ามาปรึกษาที่ศูนย์ฮอทไลน์ว่า “สามีดิฉันถูกไล่ออกจากงาน ซึ่งในตอนแรกดิฉันก็ไม่ได้คิดอะไรได้แต่พูดปลอบใจไม่ให้เขาคิดมาก แต่ตัวสามีกลับมีความรู้สึกที่ตนเองมีปมด้อย หากดิฉันพูดอะไรออกมาคนเดียวก็จะคิดมากและพาลทะเลาะวิวาท ทำให้ตัวดิฉันเองก็มีอารมณ์ โทรมจะทำงานเหนื่อยมาทั้งวัน กลับมาต้องมาทะเลาะกันในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งแต่ก่อนที่สามียังไม่ตกงานเรื่องแบบนี้ไม่เกิดขึ้นเลย และในที่สุดก็ส่งผลกระทบต่อตัวลูกดิฉัน กลายเป็นกลับไปประบายกับลูกแทน โดยตีลูกแบบไม่มีเหตุผล”

4) ผู้ว่างงานอาจจะไปประกอบอาชีพที่สังคมไม่พึงปรารถนามากขึ้น ดังที่พบข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์มติชนรายวันว่า สถานบริการบางแห่งมีบัณฑิตปริญญาตรีหลายแห่ง รวมทั้งพนักงานไฟแนนซ์ บริษัทห้างร้านเอกชนที่ตกงาน หรือถูกลดเงินเดือน ต้องดิ้นรนหารายได้พิเศษ เพื่อจุนเจือครอบครัว หรือตัวอย่างในกรณีคนงานชายที่ประท้วงหน้ากระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้กล่าวว่า “หากไม่มีงานทำจริง ๆ ผมคงต้องไปขายยาบ้าเสียแล้วกรรมัง” ซึ่งคำพูดนี้ถึงแม้จะเป็นการพูดออกไปเพื่อเป็นการกล่าวประชด แต่คำพูดเกิดกระทำจริง ๆ แล้วก็จะ เป็นปัญหาต่อสังคมขึ้นมา ในภายหลัง

7.2.2 ผลกระทบทางด้านบวก

1) แรงงานย้ายถิ่นกลับสู่ชนบทมากขึ้น ผลจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้ก่อให้เกิดแรงงานย้ายถิ่นจากชนบทอพยพเข้ามาหางานทำในเขตเมืองเพิ่มขึ้น ทำให้บางหมู่บ้านเหลือแต่เฉพาะคนชราและเด็กเท่านั้น แรงงานที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวต่างละทิ้งครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาความล่มสลายในครอบครัวตามมา ผู้สูงอายุและเด็กถูกทอดทิ้งเพิ่มขึ้นกลายเป็นปัญหาที่รัฐต้องคอยแก้ปัญหาเหล่านี้ แต่เมื่อสถานการณ์เศรษฐกิจถดถอย โรงงาน ธุรกิจห้างร้านต่าง ๆ ททยปิดกิจการ ผู้

ที่อพยพเข้ามาหางานทำ โดยเฉพาะแรงงานประเภทไร้ฝีมือเหล่านี้โดยส่วนใหญ่จะอพยพกลับสู่ถิ่นฐานเดิม ซึ่งเป็นโอกาสอันดีต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว และขณะเดียวกันยังมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคชนบทเพิ่มขึ้น เพราะแรงงานที่ย้ายกลับไปเหล่านี้จำเป็นต้องเพิ่มผลผลิตในภาคการเกษตรอย่างน้อยเพื่อให้เพียงพอต่อการเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตนเองและครอบครัว ดังสาวฉันทนารายหนึ่งที่โทรเข้ามาในศูนย์ชอทไลน์และได้พบทางออกของตนหลังจากถูกไล่ออกจากงานว่า “หนูคิดว่าคงจะกลับไปทำมาหากินที่บ้านจะดีกว่า ที่บ้านหนูก็พอมีที่ดินที่เพียงพอในการเพาะปลูก ที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ เพราะตามเพื่อน ๆ มา เพื่อจะได้เป็นคนทันสมัย แต่เท่าที่อยู่มารายได้ก็ไม่มีให้เก็บ กินอยู่อย่างกระเบียดกระเสียน ที่นาที่มีอยู่ก็ไม่ได้ทำอะไร กลับไปบ้านยังเก็บผักเก็บหญ้า ตกปลาแถว ๆ บ้านได้”

2) รัฐบาลได้มีโอกาสทบทวนกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาในอดีต ในช่วงที่ประเทศไทยมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา จุดมุ่งหมายประการสำคัญคือ ต้องการผลักดันให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังจะเห็นตัวอย่างจากการเร่งสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเขื่อนเก็บกักน้ำ ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และท่าเทียบเรือ เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม เมื่อเป็นเช่นนั้นนโยบายในแผนต่อมาฉบับจากแผนที่ 1-7 จะเน้นให้ความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก และละเลยต่อความสำคัญในภาคเกษตรกรรม ส่งผลต่อเนื้อทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคชนบทเข้ามาสู่ในตัวเมืองเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาความแออัด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ และเมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศถดถอยลงทำให้หน่วยงานหลาย ๆ แห่งของรัฐ เริ่มตระหนักถึงบทบาทของกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาในอดีตว่าสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่จริงของประเทศแค่นั้น ในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งเป็นยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกปัญหาที่เกิดขึ้นก็ไม่รุนแรงมากเหมือนเช่นปัจจุบัน เพราะสังคมในขณะนั้นไม่ได้เป็นสังคมที่พึ่งพาทุกสิ่งทุกอย่างจากภายนอก เป็นสังคมที่พึ่งพาตนเอง (self-sufficient) เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นสังคมเกษตรกรรม แม้ไม่มีเงินก็มีอาหารที่พอประทังเลี้ยงชีพกันในครอบครัวอยู่ได้ ดังนั้นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐค่อนข้างจะเห็นด้วยกับกระแสพระราชดำริสในหลวงที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของดิน น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ เพราะชีวิตคนเราอยู่ที่นั่น การเกษตรคือชีวิตไทย แม้จะหลงระเริงกับวัตถุ ความร่ำรวยอย่างไร ผลสุดท้ายก็ต้องกลับสู่ดิน คือการเกษตร โดยท่านมีพระราชกระแสว่า “หากชนบทอยู่ได้ บ้านเมืองก็อยู่ได้”

3) หน่วยงานของรัฐเพิ่มมาตรการเข้มงวดกับแรงงานต่างด้าวมากขึ้น ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศเฟื่องฟู สถานการณ์การขาดแคลนแรงงานในประเทศมีมากส่งผลให้ กิจการบางสาขาที่มีความเสี่ยงสูง และหากงานในท้องถิ่นยากต้องใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาแทน เช่น กิจการประเภทประมง ก่อสร้าง และโรงงานขนาดเล็กต่าง ๆ ที่ต้องการแรงงานที่มีค่าจ้างถูก แรงงานต่างด้าวเหล่านี้หากประเมินตัวเลขจริง ๆ จะมีประมาณถึง 700,000 คน แต่ที่มารายงานต่อ

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจะมีเพียง 390,000 คนเท่านั้น ซึ่งแรงงานเหล่านี้นับวันจะสร้างปัญหาต่อสังคมไทย โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้มักจะลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย และเมื่อกระทำความผิดทางหน่วยงานของรัฐก็ไม่สามารถที่จะจับกุมตัวได้เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่จะประจักษ์พยานในการจับกุม ซึ่งแต่เดิมเชื่อว่าทางกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมใช้ว่าจะเต็มใจที่จะรับบุคคลเหล่านี้เพื่อให้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย เพียงแต่เมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนี้แล้วก็ดูเหมือนหนึ่งว่าต้องตกบันไดพลอยโจน ทำสิ่งที่ผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมายเพื่อให้ง่ายต่อการควบคุม นอกจากนี้ยังถือว่า แรงงานที่เข้ามาเหล่านี้ช่วยก่อให้เกิดการผลิตขึ้นในประเทศ และเป็นแรงงานที่มีราคาต่ำทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยถูก ทำให้สินค้าเข้าไปแข่งขันในต่างประเทศได้ แต่เมื่อภาวะเศรษฐกิจซบเซา ความจำเป็นของรัฐก็ต้องมุ่งแก้ปัญหาของคนในประเทศก่อน ดังนั้นในช่วงนี้รัฐจึงถือโอกาสที่พยายามผลักดันคนต่างด้าวออกไปนอกประเทศให้มากขึ้น ดังจากการให้สัมภาษณ์ของประชาสัมพันธ์กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ปัจจุบันทางกรมมีนโยบายที่เห็นว่าไม่ควรจะให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวอีก มีแต่จะผลักดันให้แรงงานกลุ่มนี้ต้องกลับออกไป เพราะนอกจากจะมีปัญหาเรื่องการก่ออาชญากรรม เรื่องโรคต้องห้ามแล้ว ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศเป็นเช่นนี้ต้องพยายามหางานทำให้คนไทยทำก่อน”

7.3 ผลทางด้านสุขภาพ

7.3.1 ผลกระทบทางด้านลบ

ผลต่อสุขภาพทั้งในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหลาย ๆ คนเกิดภาวะความเครียด เนื่องจากทำใจรับกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ จากการเปิดเผยของรองอธิบดีกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้กล่าวว่า ปัจจุบันคนไทยเป็นผู้ป่วยโรคจิตปีละ 6 แสนคน โดยเฉพาะในยุคที่ภาวะเศรษฐกิจล่มสลาย ทำให้ผู้คนเกิดความเครียดมากขึ้นและอาจจะถึงขั้นทำร้ายตนเอง นอกจากนี้ถ้าปล่อยให้ตนเองมีความเครียดเป็นเวลานาน อาจส่งผลทำให้เกิดการเจ็บป่วยอย่างรุนแรง และเป็นแผลในกระเพาะอาหาร ตลอดจนโรคความดันโลหิตสูง ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างว่ามีรายหนึ่งที่โทรเข้ามาในศูนย์ด้วยอาการนำวิตก เพราะเครียดจากการดิ้นรนในการหางานทำ โดยกล่าวว่า “ตอนนี้ตกงาน กลุ้มใจมาก จะไปฆ่าตัวตายแล้ว” ต่อจากนั้นก็วางหูไปเลย โดยเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ซักถาม หรือในกรณีตัวอย่างที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ฮอทไลน์ โรงพยาบาลศรีธัญญา ได้รับโทรศัพท์จากชายคนหนึ่งว่า “ธุรกิจของผมประสบความล้มเหลว ผมมีภาระที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีภรรยา 2 คน ผมไม่รู้จะหาทางออกอย่างไร ตอนนี้ผมเตรียมปืนวางไว้ข้างตัวผมแล้ว หากผมไม่สามารถหาทางออกได้ผมจะฆ่าตัวตาย คุณคอยอ่านข่าวของผมในหน้าหนังสือพิมพ์ก็แล้วกัน” พร้อมกันนี้ก็ได้แจ้งชื่อจริง นามสกุลจริงให้แก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้กล่าวว่าหากบุคคลใดที่คิดสั้นถึงฆ่าตัวตายและโทรมาปรึกษาประมาณร้อยละ 90 จะไม่ฆ่าตัวตาย เพราะบุคคลเหล่านั้นยังสามารถที่จะหาทางระบายออก ส่วน

บุคคลที่ฆ่าตัวตายนั้นโดยส่วนใหญ่จะเก็บความทุกข์ไว้เพียงคนเดียวไม่ระบายกับใครเมื่อหาทางออกไม่ได้จึงคิดสั้นฆ่าตัวตาย

7.3.2 ผลกระทบทางด้านบวก

หากเป็นบุคคลที่เข้าใจยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น ก็พยายามที่จะดิ้นรนหาทางออกในการชวนช่วยหาอาชีพใหม่ มีการปรึกษาหารือระหว่างบุคคลในครอบครัวเพิ่มขึ้น ทำให้ทุกคนในครอบครัวต่างมีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน เป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้แก่บุคคลในครอบครัวหรือในครอบครัวที่ไม่ได้ประสบปัญหาในเรื่องนี้ก็จะยกตัวอย่างในครอบครัวอื่นมาเป็นอุทาหรณ์ ดังตัวอย่างของเจ้าหน้าที่คนหนึ่งในศูนย์ฮอทไลน์ที่ได้กล่าวว่า “จากการรับฟังปัญหาของผู้อื่นมามาก ทำให้เห็นบทเรียนที่ผ่านมาว่าคนในครอบครัวไม่เข้าใจกันแล้วจะยิ่งทวีความเครียดมากขึ้น ดังนั้นหากมีปัญหอะไรควรจะระบายให้บุคคลใกล้ชิดฟังจะเป็นการดี และเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย”

จากผลกระทบที่กล่าวมาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ นั้นเป็นเพียงเกร็ดตัวอย่างที่พอจะสรุปได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีผลกระทบที่เกิดขึ้นมากกว่านี้

8. สรุป และข้อเสนอแนะ

8.1 สรุป

ผลจากการศึกษาผลกระทบการว่างงานอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยโดยใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ว่างงาน และกลุ่มบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ว่างงาน พบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดแต่เฉพาะผลกระทบทางด้านลบเพียงอย่างเดียว ยังมีผลกระทบทางด้านบวกอีกด้วย ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านลบ ได้แก่ ปัญหา รายได้ไม่เพียงพอ ปัญหาการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินนอกระบบ ฐานะความเป็นอยู่ที่เลวลง การออกจากสถาบันการศึกษากลางคัน การเพิ่มขึ้นในสถิติคดีอาญา ความขัดแย้งในครอบครัว การประกอบอาชีพที่สังคมไม่พึงปรารถนา และปัญหาด้านสุขภาพกาย และใจ ฯลฯ ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านบวก ได้แก่ การรู้จักมัธยัสถ์ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น การย้ายถิ่นกลับสู่ชนบทลดปัญหาความแออัดในเมือง การทบทวนกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล การผลักดันแรงงานต่างชาติ และการหันหน้าเข้าหากันของบุคคลในครอบครัวและสังคม

8.2 ข้อเสนอแนะ

1. ระดับบุคคล เมื่อประสบปัญหาใด ๆ ก็ตามควรจะระบายเรื่องเหล่านั้นให้บุคคลใกล้ชิดที่ไว้ใจได้ และหากคิดสั้นถึงขนาดไม่ต้องการมีชีวิตอยู่ต่อไป ควรจะตั้งสติและนึกถึงความสำเร็จในอดีตที่ผ่านมา เพื่อจะได้เป็นกำลังใจในการต่อสู้ต่อไป

2. ระดับครอบครัว ควรจะมีความเข้าอกเข้าใจและพยายามเอาใจเขามาใส่ใจเรา และหากคนในครอบครัวต้องออกจากงานก็ต้องเป็นผู้ให้กำลังใจ และถือว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา

3. ระดับชุมชน โดยเฉพาะในชุมชนที่มีแรงงานย้ายถิ่นกลับเป็นจำนวนมาก จะต้องร่วมมือกันในการสร้างอาชีพขึ้นมาเพื่อรองรับแรงงานเหล่านี้ โดยอาจจะขอการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐทั้งในด้านเงินทุน บุคลากร ในการพัฒนาทักษะอาชีพต่าง ๆ

4. ระดับประเทศ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศใหม่ แทนที่จะมุ่งเน้นต่อภาคการผลิตในอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมือง ควรจะเน้นมาให้ความสำคัญต่อภาคเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งรองรับแรงงานคืนถิ่น หรืออุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่มุ่งเน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นนั้นเป็นหลัก

บรรณานุกรม

- ดอกเบ็ญ. 2540. วาระแห่งชาติปลุกชีพเศรษฐกิจ. ดอกเบ็ญ. ปีที่ 15 ฉบับที่ 194 สิงหาคม.
- เทียนฉาย กิระนันท์. 2539. สังคมศาสตร์วิจัย. โครงการตำราลำดับ 29 ศูนย์บริการเอกสาร
วิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยโพสต์. 2540. ฉบับวันอังคารที่ 25 พฤศจิกายน ปีที่ 2 ฉบับที่ 403.
- ผู้จัดการรายเดือน. 2540. วาระแห่งชาติปลุกชีพเศรษฐกิจ. ผู้จัดการรายเดือน. ปีที่ 15 ฉบับที่
167 สิงหาคม.
- เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงซ์ บุปผา ศิริรัศมี และวาทีณี บุญชะลัษณ์ (บรรณาธิการ). 2536.
การวิจัยภาคสนาม. นครปฐม : โครงการเผยแพร่ข่าวสารและการศึกษาด้านประชากร
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บัณฑิต ธนชัยเศรษฐวุฒิ. 2540. วิกฤตนโยบายรัฐเศรษฐกิจฟองสบู่และแนวทางแก้ไขปัญหาการ
เลิกจ้าง. อาทิตย์รายสัปดาห์. ปีที่ 20(4) ฉบับที่ 1065 : 7-13 พฤศจิกายน.
- มติชนรายวัน. 2540. ฉบับวันจันทร์ที่ 24 พฤศจิกายน 2540 ปีที่ 20 ฉบับที่ 7200.
- สุธน ศรีหิรัญ. 2540. ปัญหาเศรษฐกิจกับแรงงานปัจจุบัน. วารสารแรงงานสัมพันธ์. ปีที่ 38
เล่มที่ 5 กันยายน-ตุลาคม.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. 2539. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Malhora, Naresh K. 1996. *Marketing Research : An applied Orientation*. 2 nd edition.
New Jersey : Prentice-Hall Inc.

รายนามผู้ถูกสัมภาษณ์

1. พนักงานบริษัททีเปเปอร์ จำกัด
2. พนักงานจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอ.ที.เอฟ จำกัด
3. พนักงานขายชายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปั้มน้ำแห่งหนึ่ง
4. ผู้บริหารบริษัทเซลเปเปอร์ กรุ๊ป
5. เจ้าหน้าที่จากศูนย์ช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้าง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
6. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
7. เจ้าหน้าที่ศูนย์ฮอทไลน์ โรงพยาบาลศรีธัญญา
8. ผู้บริหารศูนย์ข้อมูลสนเทศแผนงานและงบประมาณ กรมตำรวจ
9. ร้อยเวรและดาบตำรวจ สถานีตำรวจบางขุนนนท์